

Opinió

Bicis ben actives

El projecte Bicis Actives neix amb el teixit associatiu l'any 2018, fruit de la necessitat de proveir d'un mitjà de transport a joves que no disposaven de bicicleta durant les activitats d'estiu. Una de les associacions en posar-hi la primera pedra fou Núria Social, que recuperava bicicletes abandonades del dipòsit municipal de vehicles, muntava un taller per reparar-les i les cedia a les persones participants amb falta de recursos per fer-ne ús. El projecte s'emmarcava en l'Estiu COOP, un casal cooperatiu i solidari per a joves amb l'objectiu de promoure el diàleg intercultural. Paral·lelament, a l'estiu, els camps de treball de l'ANEGx, l'associació naturalista de la Garrotxa, tenien la mateixa necessitat amb els participants internacionals. Aquesta col·laboració donava utilitat a les bicicletes durant tot l'estiu.

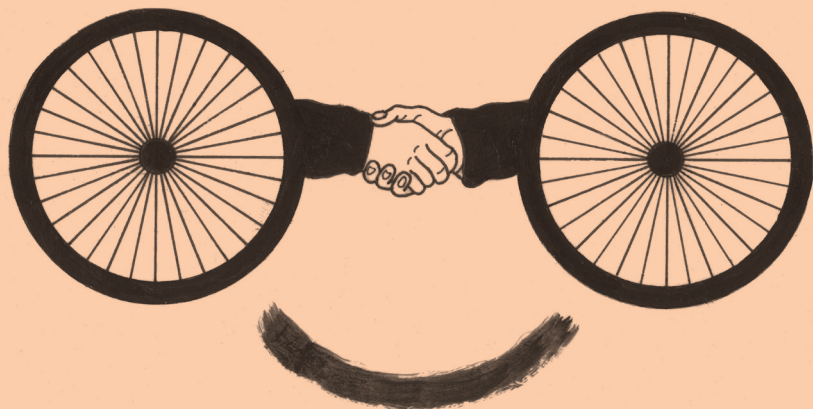
Un cop acabada l'activitat, les mateixes entitats i altres com Suara que s'hi varen afegir van impulsar un mecanisme de cessió de bicicletes. Consistia en cedir-ne a persones que necessitaven un mitjà de transport, amb la premissa de retornar-les un cop n'haguessin fet ús i amb la condició de fer-ho en el mateix o en millor estat. Aquesta dinàmica de funcionament es dugué a terme fins al 2020, quan, amb motiu del procés participatiu engegat per l'Ajuntament d'Olot per redactar el Pla de Foment de la Mobilitat amb Bicicleta i Vehicles de Mobilitat Personal (Olotpedala), els impulsors de Bicis Actives van demanar suport econòmic i logístic a l'ajuntament, ja que amb els mitjans de què disposaven (que depenien totalment de voluntariat) era molt difícil donar resposta a totes les demandes que sorgien.

“molta gent mostra interès en el projecte i ofereix bicicletes que no utilitza”

Aprofitant l'embranchida d'Olotpedala, es varen buscar nous actors que ajudessin a organitzar i a fer créixer el projecte. De seguida es va pensar que un projecte que havia sorgit amb un caire social tan destacat havia de seguir reforçant els lla-

ços socials que s'havien originat des del Núria Social i l'ANEGx. Per això es va contactar amb Aula Forma't, que ofereix cursos de mecànica a nois i noies que estan en edat escolar i que no cursen l'ESO, i ADAD L'Encant-Roba Amiga, que és una entitat social que es dedica a la reinserció de persones al mercat laboral i a la societat. La primera, oferia una bona oportunitat per ensenyar a aquests nois a reparar bicicletes i formar mecànics de bicis, un sector amb bones perspectives de futur i amb demanda al mercat laboral; la segona, encaixava en el projecte perquè possibilitava que persones en contracte de reinserció s'ocupessin de la recollida i la cessió de les bicicletes. Paral·lelament, es va con-

per nois i noies amb pocs recursos, que utilitzen les bicicletes per lleure o per als desplaçaments quotidians. Alhora, molta gent mostra interès en el projecte i ofereix bicicletes que no utilitza. Al principi, va costar una mica posar en marxa les cessions: com que el projecte era nou i la gent no el coneixia, teníem moltes més bicicletes reparades que demanda! Va ser qüestió d'afinar una mica el circuit i al cap de pocs mesos ja havíem cedit totes les que teníem emmagatzemades. L'èxit va ser tan gran que el 2024 ja havíem reparat i cedit 100 bicicletes. Actualment, se n'han reparat i cedit més de 150 i han sorgit noves necessitats, com ara que algunes escoles ens han demanat bicicletes per realitzar activitats

tactar amb el Consorci de Benestar Social i altres entitats de caire social perquè avaluessin els usuaris a l'hora de demanar la cessió d'una bicicleta. Un cop trobats els actors implicats i definits els rols de cadascú, es va redactar el projecte de la nova etapa de Bicis Actives i el 23 de juny del 2022 se signava el conveni de col·laboració entre l'Ajuntament d'Olot, l'Aula Forma't i ADAD L'Encant-Roba Amiga. Aquell mateix any, al juliol ja es va dur a terme el primer taller per ensenyar a mantenir i reparar bicicletes, amb molt bona acceptació; el següent va ser al mes de setembre, per celebrar la Setmana de la Mobilitat, i així fins ara.

Els tallers s'han realitzat a l'espai públic i s'han anat canviant les ubicacions en funció d'on es creu que hi haurà més afluència de públic. Són molt ben rebuts sobretot

i així cap nen es queda sense poder participar-hi per no tenir-ne.

Tot això és gràcies a la gent que participa de forma desinteressada en el projecte: Aula Forma't i ADAD L'Encant són els principals actors d'aquesta meravella, tenim col·laboradors incondicionals i un munt de ciutadans que ens donen bicicletes de totes mides i classes perquè arribin a qui les necessita. És un projecte sorgit del teixit associatiu i de la ciutadania que segueix existint gràcies als esforços de tots. Només ens queda anar creixent amb més actors i voluntaris per poder donar sortida a tota la demanda que tenim i que no podem atendre per falta de mans.

Joan Rigall
Il·lustració: Quim Domene

MONOGRAFIES

Anuari 2024. Anuari per a la Nova Cultura del Territori. Els riscs naturals davant una Nova Cultura del Territori, la Vall d'en Bas: Centre per la Sostenibilitat Territorial, 2024, 102 p.

Atmosferes. Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa. Pep Sau, Olot: RCR Bunka Fundació Privada, 2025, [240] p.

BALÉS, Fidel,
El Perotí. El parlar d'en Pere Vila i Plana, en Perot, Olot: El Bassegoda, 2025, 63 p.

CABRATOSA, Joana; JOU, Ona i SIMON, Núria,
De la Garrotxa a Can Putades, Valls: Cossetània, 2025, 174 p.

DICKINSON, Emily,
Poesia completa, traducció de Jaume BOSQUET, Barcelona: Edicions de 1984, 2025, 1168 p. (1984 Poesia; 47)

GARCIA-ARBÓS, Salvador,
Història galàctica del porró, Alella: Vibop, 2025, 88 p. (Envinats; 27)

PEREA, Adán,
El tren d'Olot desaparegut, El Papiol: Efadós, 2025, 184 p. (Catalunya Desapareguda)

Quinari i festivitat de la Mare de Déu dels Dolors. Besalú 2025, Besalú: Venerable Congregació de la Mare de Déu dels Dolors de Besalú, 2025, 79 p.

RIERA, Pilar,
Conjunts i orquestres a la Garrotxa, 1900-2000. Segona part, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2025, 216 p.

SANTALÓ, Gemma,
Gent que potser coneixes, Barcelona: Trípod, 2025, 148 p.

Un parell d'Arquitectes, Buenos Aires-Barcelona: Bismar-QUT, 2025, 95 p. (El Material de lo Construido; 7)

VERDAGUER, Neus,
Històries desendregades, Olot: El Bassegoda, 2025, 166 p.

CONTES ILLUSTRATS / NOVEL·LA GRÀFICA

ESPUÑA, Lúdia i SOLER, Laura,
El joc de la vida, Barcelona: Excellence, 2025, [32] p.

FARGAS, Pep i BACH, Nina,
El cavallet perdut, Olot: El Bassegoda, 2025, [25] p.

FARGAS, Pep i CARRILLO, Albert,
El tren d'Olot al Pas del Gegant, Olot: Ajuntament d'Olot-Cultura i Educació, 2025, 45 p. (El Gamarús; 6)

PAJDAK, Berni i MATAS, Roser,
Peque haiku, Avinyonet de Puigventós: Cuentos a Tope, 2025, [44] p.

ARTICLES

AGUSTÍ, Bibiana et al.,
"Reocupaciones tardoantiguas en espacios funerarios protohistóricos. El caso de la inhumación en el túmulo 8 de la necrópolis ibérica de Los Cabañiles (Zucaína, Castellón)", *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, núm. 41, 2024, p. 241-266.

BROSA, Arnau et al.,
"La pesca de la tonyina (*Thunnus thynnus*) al litoral català a l'antiguitat. El cas de la villa romana del Pla de Palol (Platja d'Aro, Baix Empordà)", dins M. BOUZAS et al. (cur.), *Ager Mutabilis. L'explotació del territori en època romana (Studies on the rural world in the roman period; 13)*, Girona: Documenta Universitaria, 2024, p. 243-256.

BROSA, Arnau et al.,
"Explotació i aprofitament de fauna salvatge en una villa romana. El cas dels cèrvids del Pla de Palol (Platja d'Aro, nord-est de la península Ibèrica)", *Fundus. International Journal of the Rural World in the Roman Period* (Girona), núm. 1, 2024, p. 80-95.

CAMPS, Mar,
"El cel dels altres", *Revista de Girona*, núm. 349, març-abril 2025, p. 98-99.

DORCA, Jordi,
"L'ecosistema de la llibreria: una panoràmica del món llibreter", *Revista de Girona*, núm. 349, març-abril 2025, p. 58-60.

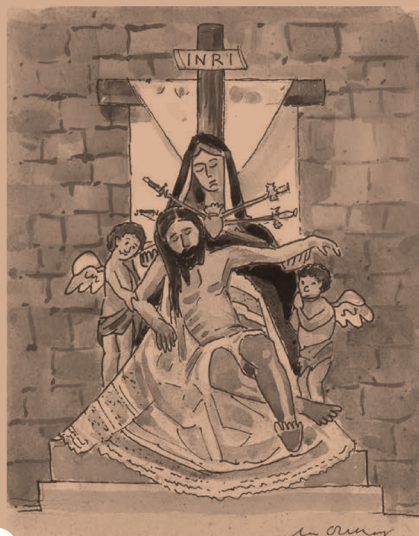
DORCA, Jordi,
"La Vitella, un mar de lectures", *Revista de Girona*, núm. 349, març-abril 2025, p. 82-84.

FONT, Pau,
"Las huellas de la gripe de 1918 en la Dictadura de Primo de Rivera", dins J. MOVELLÁN et al. (ed.), *XVI Congreso de la Asociación de Historia Contemporánea. Miradas al pasado, miradas al presente. Nuevos horizontes de la historiografía contemporánea*, Logronyo: Universidad de La Rioja, 2024, p. 961-967.

JULBE, Bàrbara,
"Llibreria Drac, més de cinquanta anys al costat dels lectors", *Revista de Girona*, núm. 349, març-abril 2025, p. 85-87.

QUINARI I FESTIVITAT DE LA MARE DE DÉU DELS DOLORS BESALÚ 2025

dolorsdebesalu.cat

Creu de Sant Jordi 2005

325 VENERABLE CONGREGACIÓ
DE LA MARE DE DÉU
DELS DOLORS DE BESALÚ

MURLÀ, Josep,
“El cementiri de Santa Margarida
de Bianya”, *Bisania. Publicació Anual
dels Amics de la Vall de Bianya*, núm.
32, març 2025, p. 20-22.

PUIG, Jaume de,
“Cartorals de Besalú”, *Arxiu de
Textos Catalans Antics*, vol. 35,
2023-2024, p. 129-185.

REIXACH, Albert,
“De l’horizon méditerranéen à
l’arrière-pays catalan (milieu XIVe-
milieu XVe siècle): les réseaux
de la diplomatie interurbaine de
Barcelone”, dins M. BOTTAZZI et
al. (ed.), *La diplomatie des villes
(Europe latine, mondes musulmans
et bizantins-XIIe-XVle siècle) / La
diplomazia delle città (Europa latina,
mondi mussulmani e bizantini-secoli
XII-XVI)*, Trieste: Centro Europeo de
Ricerche Medievali, 2024, p. 195-
226.

TEXTOS ELECTRÒNICS

DAM, Torben,
“Cultivating Drystone Walls-
Regional Observatories for European
Landscapes”, dins M. AGNOLETTI et
al. (ed.), *Cultivating Continuity of the
European Landscape. Environmental
History*, vol 15, 2024. Disponible a:
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-25713-1_45>

PEREIRA, Sílvia,
“La justicia y el proceso penal en
clave algorítmica. Nuevos enfoques,
nuevos riesgos”, *Ius et Scientia.
Revista Electrónica de Derecho y
Ciencia* (Sevilla), vol. 10/2, 2024, p.
66-79. Disponible a: <<https://dx.doi.org/10.12795/IESTSCIENTIA.2024.i02.03>>

PRIETO-FLORES, Òscar i KUMAR,
Anuradha Thittai,
“‘I am not any Greater than you are’.
Cultivation of Humility in Higher
Education through Mentoring”,
Innovative Higher Education, 2024,
p. 1-19. Disponible a: <<https://doi.org/10.1007/s10755-024-09759-9>>

PRIETO-FLORES, Òscar i KUMAR,
Anuradha Thittai,
“Am I in charge? An examination of
mentor perception of power from
the Indian context with a global
perspective”, *International Journal of
Mentoring and Coaching in Education*,
14/1, 2025, p. 71-85. Disponible
a: <<https://doi.org/10.1108/IJMCE-12-2023-0116>>

PUJOLAR, Joan et al.,
“Negotiating sociolinguistic justice:
turning spaces of inequality
into spaces of conscientization”,
*International Journal of the Sociology
of Language*, vol. 2025/291, 2025,
p. 1-26. Disponible a: <<https://doi.org/10.1515/ijsl-2022-0114>>

SALA, Pere,
“The Landscape Observatory of
Catalonia. A Journey of Fifteen
Years”, dins M. AGNOLETTI et al.
(ed.), *Cultivating Continuity of the
European Landscape. Environmental
History*, vol. 15, 2024. Disponible a:
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-25713-1_43>

TALENTO, Katia,
“The Rehabilitation of Quarries”, dins
*Sustainable Buildings from Marble
Waste Heaps. A New Methodology
for Landscape Regeneration and
Reuse*, Cham: Springer, 2025, p.
59-92. Disponible a: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-72146-5_3>

Conté el cas de la regeneració de la
gredera del Croscat (Santa Pau-Olot).

Recentment, dos professors
olotins en centres universitaris
de prestigi han vist reconeguda
la seva recerca en el camp de les
humanitats. L'historiador Jordi
Canal Morell (Olot, 1964),
professor a l'École des Hautes
Études en Sciences Sociales
(EHESS), de París, ha rebut el
III Premi Sant Jordi, atorgat
per l'entitat Societat Civil
Catalana, en reconeixement al
compromís amb la veritat i a la
valentia intel·lectual davant dels
totalitarismes. També, Remei
Capdevila Werning (Olot, 1977),
professora del Departament de
Filosofia al Harvard College
de la Universitat de Harvard,
ha obtingut la Catalan Review
Honorable Mention 2024
als millors articles publicats,
atorgada per la North American
Catalan Society (NACS), pel
text “Renegotiating Globality:
Catalan Architecture in a
Transnational Context”.

El propassat 25 d'abril, a
l'església de Sant Esteve d'en Bas,
en el marc de la segona edició
del cicle de concerts La Vall
d'en Bach, el grup instrumental
Bachelona Consort va tocar
peces dels germans Joan Baptista
Pla Agustí (Balaguer, 1720–
París, 1773) i Josep Pla Agustí
(Balaguer, 1728–Stuttgart,
1762), virtuosos de l'oboè i
compositors reconeguts a les
principals corts europees del
segle XVIII. Una recerca recent
en els fons parroquials conservats
a l'Arxiu Diocesà de Girona
ha confirmat que la mare dels
músics balaguerins era Isabel
Agustí Ferrusola (Olot, 1698),
filla del metge Josep Agustí,
nascut a Camprodon, establert a
Olot i casat amb l'olotina Daria
Ferrusola. Isabel es va casar aquí
l'any 1717 amb el músic Joan
Baptista Pla Carví, i poc després
es van traslladar a la capital de la
Noguera.

Apunts i repunts naturals

Projecte Liró

En els darrers anys i arreu del país s'està produint un fenomen molt interessant i és la participació de nombrosos voluntaris i voluntàries en seguiments i estudis de biodiversitat. El patró sempre és el mateix: una espècie o un grup d'espècies l'estat de conservació de les quals requereix de més informació, un centre de recerca, una institució o una associació que prepara una metodologia rigorosa i alhora prou senzilla per ser aplicada i, finalment, la promoció posterior entre el públic potencial del seguiment que se'n fa, mitjançant trobades formatives on s'explica el perquè de tot plegat.

“A la Garrotxa, el seguiment del liró gris va començar el 2022”

Un dels seguiments que segueix perfectament aquest esquema seqüencial és el del liró gris (*Glis glis*) que promou i coordina el Grup de Recerca BiBio del Museu de Ciències Naturals de Granollers. El liró gris o rata esquirolera, com també se l'anomena aquí a la Garrotxa, té uns ulls negres grossos i una cua grisa, llarga i peluda, que li confereixen un aspecte simpàtic. És nocturn, molt esquerp i, com a bon dormilega, es caracteritza per una llarga hibernació. És una espècie arborícola: viu en boscos caducifolis i boscos mixtos de faig i roure, preferentment si són boscos madurs. Els requeriments biològics especials del liró gris fan que sigui una espècie molt sensible a les pertorbacions del seu hàbitat. Tot i que no es disposa de dades antigues, l'increment de la superfície forestal i de la seva maduresa sembla que hauria de comportar una millora de les poblacions. La instal·lació de caixes nius de fusta és un mètode excel·lent per detectar-ne la presència i aproximar-se a la densitat d'individus perquè les ocupa sense problemes, sobretot si en aquell rodal hi ha poca disponibilitat de cavitats naturals. No utilitza les caixes per hibernar, però sí per refugiar-s'hi de juliol a novembre, per descansar durant el dia i fins i

tot per aparellar-se, fer-hi el niu i criar els petits lirons fins que són prou grans per abandonar la caixa.

El seguiment del liró gris va començar, el 2004, al Parc del Montnegre i el Corredor, a la Serralada Litoral, quan es van crear 6 estacions de seguiment. Vint anys després, és a dir, el 2024, hi havia 52 estacions distribuïdes majoritàriament per Catalunya, però també en algunes comunitats autònomes veïnes. La metodologia de seguiment preveu dos protocols. Un de bàsic, pensat perquè el pugui fer qualsevol per-

de Sant Feliu de Pallerols; una altra a la roureda humida de la Vall de Bianya i dues més als boscos caducifolis mixtos de Sant Privat d'en Bas i la serra del Corb. Les dues primeres estacions segueixen el protocol avançat; les altres dues, el bàsic. La informació que es pot extreure d'aquest seguiment és molt interessant, tant per conèixer la distribució de l'espècie, la dinàmica poblacional i les capacitats adaptatives del liró gris davant d'impactes com la fragmentació dels hàbitats o el canvi climàtic, com també per estudiar

sona sense necessitat d'experiència prèvia, que s'aplica en estacions de seguiment amb 6 caixes col·locades linealment i visitades mensualment, de juliol a octubre, sense manipulació d'animals. I un protocol avançat en estacions amb 20 caixes que és assumit per persones amb experiència i formació prèvia, atès que aquí sí que es prenen mesures biomètriques dels lirons.

A la Garrotxa, el seguiment del liró gris va començar el 2022 gràcies a l'empenta incansable de Carme Bartrina, ambientòloga, col·laboradora en les tasques de coordinació del projecte i una de les persones que més sap del liró gris en el nostre país. Aquest 2025, tindrem quatre estacions: una a la fageda de la Salut

i aplicar mètodes de gestió i aprofitament forestal respectuosos amb la biodiversitat.

Convindria ampliar la xarxa d'estacions de la comarca i cobrir més territori amb hàbitats favorables a la presència de liró gris. Qualsevol persona amb un mínim d'inquietud i voluntat pot ser voluntària i encarregar-se d'una estació bàsica. Qui vulgui participar en aquest seguiment i saber més del projecte pot consultar la pàgina web www.lirons.org. Endavant, no us adormiu!

Impressions d'un paisatge, 31

Capgirar el món

Fa unes setmanes, em va sobtar veure capgirats els indicadors de carretera que hi ha a l'entrada i a la sortida d'algunes localitats, com Olot, les Preses o Sant Esteve d'en Bas, i on consta el nom de la població on ets a punt d'entrar (o de sortir: llavors l'indicador està ratllat). Vaig preguntar, intrigat, i vaig saber que es tracta d'una forma de protesta pagesa, importada de França —on a finals del 2023 se'n van capgirar més de quinze mil, en una acció que molts municipis van respectar per solidaritat amb la lluita dels pagesos— i que aquí va ser duta a terme

el mes de gener d'enguany per l'associació Revolta Pagesa a municipis de la Garrotxa, el Gironès, la Selva i el Pla de l'Estany, però també de l'Alt Camp o del Baix Penedès.

Posar símbols de cap per avall com a senyal de protesta no és cap novetat. L'exemple més conegut el tenim a Xàtiva, al País Valencià. Durant la Guerra de Successió, i pocs dies després de la batalla d'Almansa (1707), les tropes de Felip V van rendir la ciutat i la van condemnar a un càstig que tenia una explícita voluntat exemplificant: “La obstinada rebeldía con que hasta los términos de la desesperación resistieron la entrada de mis armas los vecinos de la ciudad de Xàtiva [...] empeñó mi justicia a mandarla arruinar para

extinguir su memoria, como se ejecutó para castigo de su obstinación, y escarmiento de los que intentasen seguir su mismo error.” La venjança va ser severa: per ordre del rei, la ciutat va ser incendiada, després que els habitants fossin deportats a la Manxa, i els camps circumdants sembrats amb sal, per tornar-los improductius. La població que la va substituir va ser batejada, sense pudor, com Colonia Nueva de San Felipe. El rei borbó també va fer-se fer un retrat oficial, per part d'un pintor local, perquè quedés constància de qui era el nou monarca.

Dos-cents cinquanta anys més tard, el 1957, i per tant en ple franquisme (!), el director del museu municipal de Xàtiva, un home il·lustrat, va prendre una insòlita decisió: penjar cap per avall el retrat de Felip V, que formava part de la col·lecció, en senyal de protesta per haver cremat i arrasat la ciutat (i haver-ne volgut esborrar el nom). D'aleshores ençà, el quadre capgirat s'ha convertit en tot un símbol al País Valencià, que amb la derrota d'Almansa va perdre els furs. D'aquí va néixer la dita: “Quan el mal ve d'Almansa, a tots alcança”. (I és per això que, fa pocs anys, enmig de les protestes contra el monarca actual, en algunes localitats catalanes com Barcelona, Manresa o Vic, es va replicar el gest de Xàtiva i es van penjar algunes imatges capgirades de Felip VI).

Per això em va fer impacte quan, googlejant sobre la notícia dels indicadors capiculats a les carreteres garrotxines, vaig veure les imatges d'una manifestació que va tenir lloc a Baiona, al País Basc francès, l'agost del 2019, convocada per grups ecologistes en contra de la cimera del G7 que es feia aquells dies a Biarritz. En aquella ocasió, centenars de persones van sortir al carrer portant fotografies cap per avall del president de la República, Emmanuel Macron, per protestar per la inacció del seu govern en la lluita contra el canvi climàtic. Els retrats eren oficials i els manifestants els van agafar de desenes d'ajuntaments. Un cop va acabar la protesta, els van retornar al seu lloc. La persistència del gest, en contextos prou diferents, era ben colpidora.

Em va semblar que, al darre-re, hi havia d'haver una mena de simbolisme arrelat. I és quan vaig recordar el llibre d'un gran historiador anglès, Christopher Hill, titulat *The World Turned Upside Down* (“El món capgirat” o “El món al revés”), on analitza les “idees radicals durant la Revolució anglesa” de 1640. El títol era manllevat d'una balada anglesa, composta a l'època per protestar contra una decisió del Parlament. Hill sostenia que a l'interior de la Revolució anglesa que va comportar el triomf de l'ètica protestant —és a dir, de la ideologia de la classe propietària—, havia tingut lloc un intent de fer una altra revolució, una “revolució des de baix”, molt diferent a la que es va imposar, molt més igualitària, que volia establir la propietat comunal i una democratització de les institucions. Aquella sobtada efusió de creences revolucionàries va ser protagonitzada per grups radicals que s'anomenaven els Diggers (“els que caven”) o els Levellers (“els anivelladors”), i que perseguïen un capgirament de la societat.

Un capgirament oposat al que avui estan intentant dur a terme, no des de baix sinó “des de dalt”, poderosos demagogs que actuen amb una inconsciència total dels límits i de l'ètica i que volen imposar un món més injust i més desigual. Per això mateix penso que faríem bé de rumiar sobre el missatge d'una pintada que hi ha en un mur a l'entrada de Vic, venint de Barcelona, i que ens adverteix, lacònica: “Els diners maten!”.

“... i vaig saber que es tracta d'una forma de protesta pagesa, importada de França”

Josep M. Muñoz

Del dinou al vint-i-u La llei del pèndol

Quan una part de la societat intenta fer un pas endavant i no se'n surt, ja sigui perquè el bàndol contrari és més fort numèricament o perquè té un gran poder de repressió o, senzillament, perquè els partidaris del canvi es cansen a mig fer, s'imposa una nova realitat, sempre pitjor que la que hi havia abans de l'intent d'avançar. Els vencedors de l'enfrontament no només exerceixen la repressió contra els promotors del canvi, sinó que imposen un retrocés, per prevenir nous intents de progressar. És conegut el raonament d'un guerrejador prohom d'esquerres que, en veure que la societat catalana demanava pacíficament i democràtica la independència, va proposar anular l'autonomia perquè, d'aquesta manera, haurien de demanar que els la retornessin i s'oblidarien d'altres demandes.

La primera constitució espanyola, la de 1812, només va estar vigent tres anys, durant el Trienni Liberal (1821-1823), perquè els canvis democratitzadors que preveia no van ser ben acceptats ni per les classes privilegiades ni pel rei Ferran VII. A Olot, els regidors elegits democràticament, la majoria absolutistes, van posar tantes traves com van poder a la seva aplicació que pràcticament no es va notar en res que la constitució estès vigent. Per si això fos poc, de seguida van aparèixer grups armats que en nom del Rei i l'Altar, n'exigien la derogació. Aquí les encapçalava Tomàs Costa, conegut amb el malnom d'*en Misses*. Inicialment, l'exèrcit i la Milícia Nacional van poder controlar la revolta absolutista però, fart de veure retallat el seu poder absolut, el rei va acabar demanant ajuda a les monarquies europees i un exèrcit paneuropeu, conegut com els Cent Mil Fills de Sant Lluís, va envair el país i va acabar amb la democràcia i les llibertats. Per consolidar el seu poder, el rei va abolir la Constitució i va substituir la Milícia Nacional per una Guardia Realista. Aquesta nova milícia, a diferència de la nacional, que sempre va estar mal armada perquè l'Ajuntament li va escatimar el finançament, va disposar de totes les armes i els uniformes que va necessitar, gràcies als ingressos provinents d'una nova taxa sobre el vi, els aiguardents, el vinagre i l'oli.

El primer que van fer els reialistes nostrats va ser penjar del cadafal del carrer de Sant Ferriol, on solien fer mítings els liberals, dos *figurones* que representaven el secretari de la Junta Patriòtica, el farmacèutic Benet Torà, i el caputxí pare Hermenegildo de Barcelona, que havia fet de rector "usurpador", quan els rectors i mossens de la parròquia van fugir, seguint les partides reialistes. I els van calar foc. Amb aquesta carta de presentació, no és estrany que tots els liberals que van poder fugissin. L'alcalde constitucional, que era el notari i comptador d'hipoteques Mateu Usall, es va exiliar a Xile. El mestre de primeres lletres, que havia comandat la primera companyia de la Milícia Nacional, Victorià Sugranyes, va renunciar a la seva plaça i mai no va tornar a Olot. No van tenir tanta sort el plater i regidor liberal Josep Fillol ni l'hisendat Marcos de Roca, que van ser empresonats a Girona. Però qui en va sortir més malparat va ser el jove Esteve Paluzie, futur pedagog i autor de la primera història d'Olot. L'home fort dels reialistes olotins, Llorenç Trincheria, el va acusar d'haver-lo amenaçat i el va fer empresonar: el van condemnar, en primera instància, a deu anys de presó.

La repressió va començar a minvar l'agost de 1825, quan les causes judicials van deixar de dependre de les comissions militars i van tornar als tribunals civils. Però, el retorn a la normalitat no va ser ben acceptat pels absolutistes més radicals. El 1827 el gruix de la Guardia Realista, amb els seus comandants i oficials al front, van prendre les armes contra el govern amb l'objectiu d'alliberar Ferran VII, segons ells segrestat pel seu govern, i forçar-lo a nomenar un govern "realment absolutista". Tots van acabar presos o exiliats, però va ser cosa de poques setmanes. El rei va entendre que ho havien fet per "amor al Rei i a l'Altar". I els va perdonar. Gràcies a tanta indulgència reial, els reaccionaris es van poder anar revoltant durant tot el segle XIX, carlinada darrere carlinada. Imposant noves dècades ominoses i impeding cap millora efectiva en drets i llibertats.

Joan Barnadas
joan.barnadas@gmail.com

Aniversari Cent anys del Lago de Sant Feliu de Pallerols

En el context de les obres de conducció d'aigua potable a la població, l'Ajuntament de Sant Feliu de Pallerols va acordar el 7 de maig de 1925 aixecar al bell mig del Firal –aleshores, plaça d'Enric Prat de la Riba– un sortidor amb un estany i un parterre enjardinat, "que esté en armonía con las modestas pretensiones y recursos de la localidad". La construcció de l'element central va ser encarregat a la terrisseria olotina Vidua de Francisco Güell i es va poder inaugurar el 10 d'agost d'aquell any.

El brollador, conegut popularment per *el Lago* des del primer moment, està format per dues piques en altura de ciment portland armat i rematades amb una pinya de pedra artificial. Ha quedat totalment deformat al llarg dels cent anys de vida per la tosca calcària i la molsa; a més, les glaçades hivernals hi solen afegir estalactites de gel. És un element escultòric que contribueix a donar personalitat al passeig urbà i esdevé un atractiu turístic molt apreciat.

Allò visible O(h)lot, ciutat de festivals

Que bonic seria començar aquestes línies dient que pel mes de març l'amor va inundar els carrers gràcies al MOT, i que per l'abril el moviment va sacsejar tot Olot! Som ciutat de volcans, d'artistes, d'embotits; ara tornem a ser ciutat tèxtil i ciutat de festivals ("Oh! Garrotxa", com ens il·lustra el nou lema de turisme). Ens enorgullem del MOT, el Sismògraf, el Cornamusam, Lluèrnia, El Petit Format, el Petit, l'Olot.doc; però... per a qui es fan els festivals? Qui hi va? M'agrada pensar que els mateixos valents que, quan reben *El Plafó*, el primer que fan és extreure'n *El Cartipàs* i llegir-lo àvidament són els que gaudeixen dels esdeveniments culturals de la ciutat. O no érem les mateixes cares que ens miràvem amb complicitat escoltant les converses del MOT? Mentre escric aquestes línies encara no ha començat el Sismògraf. Però no som els mateixos, locals i forans, els que ens trobem tant sí com no amb fervor, alguns amb desconcert, alguns amb incomprensió, any rere any a la cita d'abril? Els lectors entusiastes d'*El Cartipàs* som tots? Som tothom? Podríem comptar els aforaments en aquestes dates assenyalades de festivals: quanta gent ha passat pel Torín o pel Teatre; quants milers han passat pel parc Nou; quants segueixen la Cabreta en cercavila? Podem valorar que Olot té quasi 40.000 habitants.

Aquest abril hi ha hagut un altre festival a Olot: fa poc vam veure desfilar els participants del Vaisakhi, el festival sikh de primavera. Els valents que llegim primer *El Cartipàs* que *El Plafó* els vam observar passivament des de la vorera (o bé ens vam trobar els carrers tallats sense saber-ne el perquè), potser com ells ens veuen, encuriosits, mirant el *site-specific* al bosc de Can Serra. Podem pensar en la diversitat i la riquesa de les cultures de la ciutat, com ens relacionem amb elles, quins ponts podem traçar, què porten de les seves arrels, quins esdeveniments culturals viuen... Podem pensar molt, però alerta: no deixem de fer festivals! Malgrat semblin bolets, són oportunitats per oferir, encara més, una programació de qualitat a tothom de la ciutat. Potser el que ens falta, ja sigui des de l'administració local, des de les associacions o des del ciutadà a peu, és aconseguir aquesta obertura a tothom (conscients, d'altra banda, que aquest "tothom" és inabastable i inassequible). Un festival ens apropa part del món, ens convida a gaudir de vivències que no podem tenir d'altres maneres, una programació extraordinària –en el sentit de "fora de l'ordinari"– és una celebració i un festeig (com el seu nom indica). Quan s'esdevé un festival a la ciutat, quelcom es mou, quelcom canvia. Apareixen unes altres dinàmiques, de vaivé: es creen espais de trobada i de compartir, és una experiència que obre mirades i, fins i tot, ens fa veure la ciutat d'una manera diferent. I per últim, però no per acabar, no ens oblidem que això no seria possible sense la base d'una bona programació estable.

Seguim pensant, seguim actuant, seguim festejant i omplint la ciutat d'Oh-portunitats.

Keta Capdevila Werning

Hem de parlar Tinc la mala

Oh, que cansada estic d'haver de defensar la llengua de la meua pàtria amb les urpes i amb les dents! I com m'agradaria que aquest article fos paper mullat el dia de la seva publicació! Això voldria dir que nord enllà haurien aprovat el català com a llengua oficial de la Unió Europea.

Per als qui baixen de l'hort, ja fa mesos que Europa torna a tenir sobre la taula l'oficialitat del català –si és que mai l'hi ha deixat de tenir. I Andorra aquesta primavera s'ha afegit a la petició: sí, dona, com més serem, més riurem! A més, Plataforma per la Llengua treballa perquè els estats d'arreu del món, des del Consell de Drets Humans de l'ONU, demanin a l'estat espanyol que garanteixi els drets lingüístics dels catalanoparlants. Com s'hi trenquen les banyes, aquests!

Tingueu per segur que a la Unió Europea (UE) hi ha més de 70 llengües autòctones, és a dir, llengües que es parlen en aquests territoris des de l'any de la Quica. Ara bé, només 24 d'aquestes estan reconegudes com a llengües oficials i, recristians!, 12 tenen menys parlants que el català. Va parir! Són el búlgar (8,5M), el finès (5M), el danès (5,5M), l'eslovac (5,2M), el croat (4,3M), el lituà (2,2M), l'eslovè (2,2M), el letó (1,9M), l'irlandès (1,5M), l'estonià (1,1M), el maltès (0,4 M) i el gaèlic (0,2M). Caram, quin fred de peus!

Ara com ara, la nostra llengua no és –encara!– una d'aquestes llengües oficials. I, doncs, per què volem que ho sigui? Bàsicament per tres raons. La primera, per protecció legal, com ara per assegurar la presència del català en l'etiquetatge de productes o en la regulació de la intel·ligència artificial. En segon lloc, per poder utilitzar la nostra llengua en les institucions europees: en la justícia, al Parlament europeu... I, finalment, pel reconeixement, prestigi i protecció internacional, és a dir, per tenir anomenada.

I què s'ha de menester perquè el català sigui oficial a la UE? Bàsicament, voluntat política. Au, ja som al cap del carrer! Espanya hauria de demanar la modificació del reglament 1/1958 del Consell d'Europa, que és el text que estableix quines són les llengües oficials de la UE, un document que s'ha modificat 7 vegades, sempre per afegir-hi noves llengües. Això sí, per reformar-lo cal unanimitat entre els estats. I, ja se sap, alguns són del morro fort...

Però mentre no es faci realitat el meu somni, seguiré lluitant fins a la mort, car soc també molt covarda i salvatge i estimo, a més, amb un desesperat dolor aquesta meua rica, neta, benaurada llengua.

Anna Riera i Pijoan

Vivències Una murrieria

En la versió revisada i ampliada del reeixit llibre *El parlar de la Garrotxa*, de Joaquim Monturiol i Eloi Domínguez, es defineix l'adjectiu *murri* com una 'persona hàbil, astuta, amb certa dolenteria', i una *murrieria* com 'l'acte propi dels murrís'. Avui intentaré explicar una murrieria ocorreguda fa molts anys, de resultes de la qual resultà afectada una destacada entitat esportiva de la nostra ciutat. Va succeir a finals de la dècada dels anys seixanta del segle passat. Parlaré, doncs, de seixanta anys enrere, un període de temps suficientment llarg, en el qual hi ha hagut moltes sequeres, però també ha plogut molt.

Li va passar a l'entitat esportiva que representa i encapçala amb molta dignitat el món del futbol a la nostra ciutat. Me la va explicar en el seu dia, molt indignat, qui ocupava la presidència del club, una persona que sempre havia defensat les virtuts esportives del joc net. L'últim partit oficial de la temporada es jugava en el nostre estadi i l'equip local acabava la competició consolidat en l'anomenada *zona tranquil·la* de la classificació. Però no era pas el cas de l'equip visitant, representant d'una ciutat important, veïna de la Ciutat Comtal: ells aspiraven, si ens podien guanyar, a disputar el partit d'ascens a la categoria superior. En aquesta situació, pocs dies abans del partit, el nostre club rebé una proposta per mitjà d'un intermediari que oferia –dit eufemísticament– un arranjament del resultat. Com a compensació, l'equip olotí rebria una determinada quantitat de diners, en pessetes de l'època, i a més ells vindrien a jugar un partit amistós, en una data a concretar, en reconeixement de gratitud. Quan el president del nostre club s'assabentà de la vergonyosa proposta, s'enrabià com una abella i deixà clar a l'intermediari que el club mai no s'havia venut, ni es vendria mai! Dit això, l'home es quedà molt satisfet i amb la consciència tranquil·la.

Es jugà aquell partit transcendent i, en bona lògica esportiva per l'interès del que s'hi jugava i el nivell superior de joc que tenia, l'equip foraster superà l'equip local de manera clara i va obtenir l'objectiu de pujar de categoria. Per als locals, la

sorpresa es produí uns dies després, quan l'equip foraster els demanà quan havien de venir a jugar el partit amistós promès. Superat primer el desconcert per aquesta pregunta, començaren a lligar caps i de cop van veure la llum: el murri de l'intermediari havia comunicat a l'equip contrari que el nostre s'havia avingut a l'oferta deshonest i ell s'havia embutxacat la part monetària del suposat pacte! Havia jugat una partida amb les cartes marcades, perquè, en el supòsit que el resultat del partit no hagués resultat favorable al seu

la facècia en si, per mostrar altres moments de la nostra vida local o comarcal, sempre dinàmica i en evolució. Però en acabar aquest relat d'avui, m'adono que no reflecteix una època determinada. Que de murrís i murrieries n'hi havia abans, n'hi ha ara i, si Déu ho vol –encara que, dit així, pot semblar irreverent–, n'hi haurà més endavant.

Joan Tresserras

**“el nostre club
rebé una proposta
per mitjà d'un
intermediari
que oferia –dit
eufemísticament–
un arranjament del
resultat”**

interès deshonest, sempre podia al·legar que era cosa de l'atzar del joc.

Als locals, una vegada assumit que, injustament, havien estat objecte d'una murrieria, se'ls plantejà un dubte hamletic: acceptar o no acceptar el partit amistós. Acceptar-lo era reconèixer implícitament que havien estat d'acord amb l'oferta; no acceptar-lo es podia interpretar de moltes maneres, entre les quals que no els interessava. Finalment, el dilema es va resoldre de manera pragmàtica: “ja que ens han volgut comprar, almenys que ho paguin”. Si la memòria no em falla, fou el partit de la Festa Major d'aquell any.

Intento, quan escric aquests relats, expressar i posar en solfa uns records, més que per l'interès de